

Надія Бортник

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративного та інформаційного права
Національного університету "Львівська політехніка",
bnp1969n@gmail.com

Сергій Єсімов

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного та інформаційного права
Національного університету "Львівська політехніка",
esimov_ss@ukr.net

ВІДНОСИНИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

© Бортник Н., Єсімов С., 2019

Досліджено правове регулювання суспільних відносин у мережі Інтернет. Проаналізовано законодавче регулювання Інтернету як особливого інформаційного простору та як технологічної мережі. Охарактеризовано різні підходи та класифікаційні особливості правового регулювання Інтернету як технологічної мережі та як особливого середовища, в якому здійснюються комунікативні відносини. Визначено провідну роль держави у регулюванні мережі Інтернет та встановленні законодавчого забезпечення, відзначено важливість саморегулювальних відносин. Зроблено відповідні висновки та надано рекомендації.

Ключові слова: Інтернет; інтернет-технології; інформація; суспільні відносини; правові відносини; інформаційна інфраструктура.

Надежда Бортник,
Сергей Есимов

ОТНОШЕНИЯ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ КАК ОБЪЕКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Исследовано правовое регулирование общественных отношений в сети Интернет. Проанализировано законодательное регулирование Интернета как особого информационного пространства и как технологической сети. Охарактеризованы различные подходы и классификационные особенности правового регулирования Интернета как технологической сети и как особой среды, в которой осуществляются коммуникативные отношения. Определяется ведущая роль государства в регулировании сети Интернет и установлении законодательного обеспечения, отмечено важность саморегулирующихся отношений. В статье сделаны соответствующие выводы и даны рекомендации.

Ключевые слова: Интернет; интернет-технологии; информация; общественные отношения; правовые отношения; информационная инфраструктура.

Nadiia Bortnyk
Head of the Department of Administrative and Information Law
Educational-Scientific Institute of Law and Psychology
Lviv Polytechnic National University,
Doctor of Law, Professor

RELATIONS IN THE NETWORK INTERNET HOW TO OBJECT LEGAL REGULATION

The article is devoted to the study of legal regulation of social relations in the Internet. The legislative regulation of the Internet as a special informational space and as a technological network is analyzed. Different approaches and classification peculiarities of legal regulation of the Internet as a technological network and as a special environment in which communicative relations are implemented are described. Determined the leading role of the state in regulating the Internet and establishing legislative provision, while the importance of self-regulatory relations. Appropriate conclusions and recommendations are made in the article.

Key words: Internet; Internet technologies; information; public relations; legal relations; information infrastructure.

Постановка проблеми. Прогрес суспільства неможливий без розвитку науки та техніки, без впровадження технологічних нововведень. Стрімке підвищення ролі науки та техніки як фактора соціальних перетворень актуалізує складний спектр світоглядних, соціально-етичних та інших проблем. Суспільство характеризується прискоренням темпів заміни технічних засобів виробництва, систем автоматичного управління і регулювання, обчислювальної техніки. Техніка перетворюється на нову сферу, в якій зароджуються соціальні зв'язки. Одним із таких прикладів є мережа Інтернет, яка впливає на соціальну структуру суспільства, зародивши новий вид суспільних відносин. Поява нового виду суспільних відносин призвела до виникнення різних питань, вирішити які можливо за допомогою комплексного аналізу.

Аналіз дослідження проблеми. Правова природа відносин, що виникають у зв'язку з функціонуванням та використанням мережі Інтернет, є предметом багатьох наукових досліджень В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, В. М. Брижко, О. А. Банчука, А. М. Гулеміна, С. Ф. Гуцу, Є. В. Додіна, В. Л. Ортинського, О. І. Остапенка, І. М. Пахомова, А. А. Пухтецької, В. С. Цимбалюка, Ю. С. Шемшученка, Х. П. Ярмакі та ін. Зміни технологічної складової Інтернету впливають на особливості відносин, що виникають у зв'язку із використанням мережі Інтернет, становлять теоретичний та практичний інтерес і потребують подальшого розроблення.

Метою статті є визначення правової природи відносин, опосередкованих використанням мережі Інтернет, як об'єкта правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. Суспільні відносини – різноманітні зв'язки між індивідами та соціальними групами. Це певний спосіб об'єднання націй, спільнот у процесі економічної, соціальної, політичної культурної життєдіяльності. Зв'язок – основна складова суспільних відносин, динаміка яких постійно нарощується і ускладнюється в міру ускладнення та глобалізації соціального життя.

Як зазначає С. Ф. Гуцу, Інтернет варто розглядати одночасно як технічну і соціальну систему [1, с. 117]. В Інтернеті люди вступають у спілкування одні з одними, незважаючи на відстані. Відносини в мережі Інтернет, або інтернет-відносини, – та частина суспільних відносин, які складаються для реалізації потреб в Інтернеті як відокремленому феномені соціального життя. Цей феномен виокремився завдяки розвитку суспільства та технічному прогресу. Тому для предметного

аналізу відносин у мережі Інтернет в правовому аспекті спочатку треба визначитися з його галузевим поділом та встановити критерії вивчення кола правовідносин в сфері Інтернету певною галуззю права, тобто визначити правові концепти, на основі яких суспільні відносини в галузі використання Інтернету повинні бути вивчені у межах чинних галузей права.

Правове регулювання в мережі Інтернет складається з юридичних норм, які входять до складу декількох галузей права: конституційного, адміністративного, цивільного, кримінального, інформаційного, міжнародного та деяких інших. Правове регулювання в мережі Інтернет застосовує насамперед загальні концептуальні положення теорії держави та права, у межах якої розробляють основні поняття та положення, важливі для кожної із юридичних наук.

В Інтернеті розглядають проблеми правового регулювання віртуального простору; використовують дефініції механізму правового регулювання, його структури (норм права, правовідносин тощо), правопорушень тощо. Водночас правове регулювання в мережі Інтернет застосовує розроблені юридичною наукою дефініції, уточнюючи категорії та розвиваючись як комплексний інститут права. Правове регулювання в мережі Інтернет або Інтернет-право взаємопов'язане з низкою галузевих юридичних наук, серед яких:

- міжнародне право, у межах якого вивчають питання співпраці країн щодо укладення нових та виконання чинних договорів і угод, що розробляють з метою забезпечення миру та міжнародної безпеки;

- цивільне право, у якому Інтернет-право оперує поняттями суб'єктів і об'єктів цивільно-правових відносин, договорів купівлі-продажу, поставки, оренди, виконання зобов'язань тощо;

- фінансове та банківське право. Під час здійснення фінансових дій в електронній формі Інтернет-право звертається до дефініцій клієнта, документа щодо угоди, податку з фізичних осіб, кредиту, позики, електронного цифрового підпису тощо;

- адміністративне право, взаємодія з яким відбувається в разі звернення до правових норм, які впливають на діяльність органів державної влади;

- кримінальне право. У разі злочину застосовують категорії злочину та покарання, досліджують склади комп'ютерних злочинів: протизаконний доступ до інформації, поширення інформації про терористичні акти або організацію такої діяльності в Інтернеті тощо;

- інформаційне право, взаємозв'язок і яким проявляється у використанні категоріального апарату (поняття інформації, її особливості, інформаційні системи тощо), а також із практичними розробками.

Багато вчених розглядають Інтернетправо як частину інформаційного права. Інтернет-відносини є частиною інформаційних, що виникають, змінюються та припиняються в інформаційному просторі. На думку О. В. Солдатенко, інформаційний простір – це сукупність інформаційних об'єктів, які поширюють його суб'єкти через наявні засоби комунікації [2, с. 135].

Об'єктом інформаційних правовідносин є певна інформація або безпосередньо пов'язаний із інформацією результат поведінки учасника правовідносин (надання, одержання, нерозголошення інформації тощо).

Об'єктом інформаційних правовідносин є: програмно-технічні комплекси, інформаційні системи, інструменти зв'язку і комунікацій, завдяки яким відбувається передавання інформації; інформація, інформаційні ресурси, інформаційні продукти, інформаційні послуги; доменні імена; права та свободи в сфері інформації; інтереси особи, суспільства, держави в інформаційній сфері; інформаційна цілісність та інформаційний суверенітет держави; інформаційна безпека; сукупність технічних систем і комплексів, що взаємодіють і складаються із мікропроцесорів, сенсорів, пристроїв, систем передавання даних, локальних і/або розподілених обчислювальних ресурсів і програмних засобів, зокрема програм штучного інтелекту, призначених для здійснення суспільних відносин, зокрема пов'язаних із наданням послуг і проведенням робіт за безпосередньої участі або без участі суб'єктів (юридичних або фізичних осіб) на основі використання мережі Інтернет [3, с. 33].

Інформація виступає центральним елементом інформаційних правовідносин і є тим, з приводу чого виникають права й обов'язки учасників правовідносин.

Людина не просто користується телекомунікаційними мережами, вона вступає в правові відносини на підставі правового регулювання у віртуальному просторі. Інтернет-правовідносини не можна виділити з-поміж інформаційних, тому інтернет-право є складовою інформаційного права.

Специфіка правовідносин в Інтернеті полягає у тому, що залежно від об'єкта, на який спрямовані інтереси суб'єктів, діятимуть норми відповідного права (цивільного, кримінального, адміністративного, інформаційного тощо). Регулювання інтернет-відносин не обмежується засобами однієї галузі законодавства, їм притаманний комплексний характер. Нормативні положення, що регулюють відносини в Інтернеті, закріплені у цивільному, кримінальному, адміністративному та інших галузях права, мають певні особливості.

Інтернет-право – міжгалузевий комплексний правовий інститут, до складу якого входить сукупність правових норм, які взаємодіють, відокремлених у системі права і об'єднаних єдністю регулювання відносин, що відбуваються у віртуальному просторі. Правове регулювання в мережі Інтернет має певну специфіку:

- складається із юридичних норм, які входять до складу декількох галузей права (конституційного, адміністративного, цивільного, кримінального, інформаційного, міжнародного тощо);
- дія цього комплексу норм спрямована на регулювання суспільних відносин, що складаються в контексті цифрових технологій і спрямовані на реалізацію потреб (розміщення інформації в Інтернеті, укладення договорів і оформлення угод, надання та отримання послуг на сайтах тощо);
- норми, що входять до складу цього комплексу, зазнають суттєвих змін, модифікацій, що свідчить про відносну самостійність цього інституту;
- дія норм цього комплексного інституту супроводжується застосуванням технічних засобів (вони можуть діяти тільки в системі “людина – цифрова технологія”);
- застосування норм забезпечується додатковими правилами та технічними стандартами, що регулюють функціонування цифрових технологій.

Як порівняно самостійний напрям юридичної науки, Інтернет-право узагальнює нові різноманітні підходи до проблем, що дає змогу виділити доволі широке коло завдань цього напрямку: загальна характеристика інтернет-права; дослідження правових аспектів регулювання Інтернету; вивчення актуальних проблем законодавчого масиву в сфері використання цифрових технологій; встановлення специфіки відносин, що виникають під час використання цифрових технологій; аналіз злочинів та інших негативних явищ, пов'язаних із використанням Інтернету, виявлення способів боротьби з ними; вирішення проблеми міжнародно-правової співпраці у цій сфері тощо.

Можна виділити такі особливості інтернет-відносин:

– з'являються у зв'язку із використанням Інтернету. З розвитком науково-технічного прогресу суспільні відносини вступають в нову сферу, в Інтернет, який впливає на всі аспекти соціального життя. По суті, народжується новий вид цивілізаційних відносин, який трансформує звичний уклад: змінюється зміст праці, істотні перетворення відбуваються в культурі й освіті. Простір Інтернету змінює характер соціальної взаємодії, розширює кількісний склад учасників взаємодії, звільняючи від географічної прихильності. Інтернет як віртуальний простір переводить традиційні форми взаємодії індивідів у інтерактивний режим, в результаті чого формуються різноманітні соціальні зв'язки між учасниками інформаційного простору;

– формуються та реалізуються на основі цифрових технологій. Техніка розширює людські можливості, створює умови для розвитку творчих здібностей особи. Відносини формуються тільки в умовах людського спілкування і ніякої механізм не зможе замінити цього;

– створюються для реалізації інтересів учасників таких відносин у віртуальному просторі. Інтернет як віртуальний простір охоплює багато соціальних відносин з різними цілями. Це можуть бути групи з особливими інтересами в галузі освіти, з професійними питаннями та хобі, людей, які працюють у конкретних напрямках. Тому утворені в Інтернеті відносини мають змогу “жити та працювати”, ця тенденція тільки посилюється. Комерційні, політичні, наукові співтовариства, що виникають у віртуальному просторі, успішно існують і досягають передбачених результатів;

– мають інформаційне наповнення. З огляду на дослідження Л. В. Вакарюк, “Основні підходи до розуміння поняття “інформаційні права людини”, зміст будь-яких відносин становить інформація, а зв'язки всередині суспільства полягають в обміні інформацією” [4, с. 158].

З цього випливає, що всі суспільні відносини, зокрема в Інтернеті, є інформаційними. Суть полягає у тому, що усі – економічні, політичні, культурні зв'язки між людьми – так чи інакше опосередковуються інформацією.

Можна запропонувати таке визначення інтернет-відносин – це суспільні відносини, які виникають в процесі використання цифрових технологій між користувачами Інтернету, спрямовані на реалізацію інтересів його учасників. До основних груп інтернет-відносин, що потрапляють у сферу правового регулювання, належать:

- відносини, пов'язані зі створенням, функціонуванням та розвитком інфраструктури Інтернету країни;
- відносини, пов'язані із забезпеченням безпеки населення та держави стосовно загроз в Інтернеті;
- відносини, пов'язані з використанням цифрових технологій Інтернету в економіці;
- відносини, пов'язані із забезпеченням реалізації прав громадян під час використання цифрових технологій в Інтернеті.

Перелік цих відносин не є вичерпним, у міру розвитку Інтернету і його можливостей буде розвиватися та доповнюватися.

Правове регулювання інтернет-відносин можна розділити на кілька груп: перша – вільна, людина вільно перебуває в Інтернеті, користується поштою, спілкується з друзями тощо. Друга група – це блоги та медіа. Блогер, що має велику аудиторію, відповідає за інформацію, що міститься на сторінці, тобто повинен дотримуватися певних встановлених законом правил. Третя група – дії, пов'язані з інтернет-банкінгом, бронюванням, з фінансами, з публічними виступами, оскільки вони можуть завдати шкоди третім особам.

Звертаючись до системи засобів правового регулювання інтернет-відносин, вважаємо за можливе виділити такі:

- нормативні засоби. Ураховуючи значущість суспільних відносин, що виникають в Інтернеті, частина з них входять у сферу правового регулювання, в зв'язку з чим їх впорядкування покладено на норми права. Особливість дослідження нормативних засобів у правовому регулюванні інтернет-відносин полягає в тому, що воно комплексне, оскільки зачіпає питання з різних галузей права, можна виділити цивільно-правові, кримінально-правові, адміністративно-правові та інші нормативні засоби, що упорядковують відносини в Інтернеті;

- дія нормативних засобів у правовому регулюванні інтернет-відносин безпосередньо пов'язана із технічними та програмними засобами, які дають змогу обмінюватися інформацією в Інтернеті між окремими користувачами або групами користувачів, обробляти її, накопичувати на особистому комп'ютері або на інших пристроях. Серед них: сервери організацій, що надають певні послуги в Інтернеті, мережеві технічні засоби, що забезпечують взаємодію всередині локальної мережі та декількох мереж, мережеві адаптери, елементи хмари, що погоджують роботу комп'ютерів з каналами передавання даних. Особливо нормативно-технічна сутність засобів права проявляється у разі блокування ресурсів, коли, крім юридичних характеристик (закріплення у законі підстав застосування блокування, його порядку, випадків відміни), завжди проявляється технічна сторона: наявність комп'ютера, можливості підключення до Інтернету, програмного забезпечення для блокування ресурсу, місця для зберігання інформації про заблокований ресурс;

- міжнародні. Глобальний характер інтернет-відносин зумовлює необхідність використання міжнародних правових засобів для впорядкування названих відносин, серед них: договору (Типовий Закон ЮНСІТРАЛ про електронні підписи); конвенції; угоди тощо [5; 6].

- регулятивні. Правове впорядкування інтернет-відносин спрямовано на те, щоб сприяти прогресивному розвитку (дозволи, заборони тощо);

- охоронні. Зважаючи на можливі правопорушення в Інтернеті, наявність охоронних засобів є обов'язковим елементом правового регулювання. Охоронні юридичні засоби поділяють на засоби забезпечення (засоби-гарантії), засоби попередження, засоби захисту, засоби покарання. Наприклад, п. 2 статті 212-3 “Порушення права на інформацію та права на звернення” Кодексу України про адміністративне правопорушення закріплює норму, що передбачає необґрунтоване віднесення

інформації до інформації з обмеженим доступом, ненадання відповіді на запит на інформацію, ненадання інформації, неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання недостовірної інформації [7; 8, с. 59].

Використання перерахованих засобів створює широкий блок регуляторів, що дає змогу охопити всі пріоритетні суспільні відносини, що виникають в Інтернеті й входять у сферу правового регулювання.

Специфікою правового регулювання відносин є використання правової основи механізмів державно-приватного партнерства як системи встановлених законодавством форм, видів і методів регулювання відносин між органами публічної влади, юридичними або фізичними особами, інститутами громадянського суспільства. Можна виділити такі основні ідеї правового регулювання відносин:

- правове регулювання у цій сфері є міжгалузевим, забезпечується нормами конституційного, цивільного, кримінального, адміністративного, інформаційного законодавства. Предмет правового регулювання розподілений у галузях і залежно від сфери суспільного життя, охопленої інтернет-технологіями, використовується необхідна галузь;

- розвиваються засоби захисту суб'єктів від правопорушень (зокрема, з метою захисту від незаконного розповсюдження об'єктів авторського права, правовласники можуть встановлювати знаки правової охорони; з метою захисту від підробки та запобігання спотворенню підписаного документа за допомогою Інтернету може бути використано електронний цифровий підпис; з метою захисту від отримання інформації, забороненої до поширення на території країни (відомості про способи, методи розроблення, виготовлення та використання наркотичних засобів, психотропних речовин тощо), держава здійснює блокування ресурсів; з метою самозахисту громадяни можуть самостійно встановлювати на особистий персональний комп'ютер програмні засоби “Батьківський контроль”);

- посилюються заходи юридичної відповідальності суб'єктів відносин (за шахрайство з використанням електронних засобів платежу правопорушника можуть їх позбавити; на організаторів поширення інформації в Інтернеті покладається відповідальність за зберігання повідомлень, зображень, відео та інших електронних повідомлень користувачів);

- назріла потреба в розвитку елементів державно-приватного партнерства та саморегулювання в механізмі правового регулювання інтернет-відносин;

- зростає значення електронного уряду в здійсненні функцій держави; є однією із причин подальшого відокремлення у системі права комплексного правового інституту з умовним позначенням “інтернет-право”.

Правове регулювання інтернет-відносин є спеціалізованим, спрямоване на впорядкування відносин, що виникають у зв'язку із використанням цифрових технологій в Інтернеті, пов'язаних зі:

- створенням, функціонуванням і розвитком інфраструктури Інтернету;
- забезпеченням безпеки населення та держави від загроз в Інтернеті;
- використанням цифрових технологій Інтернету в економіці;
- із забезпеченням реалізації прав громадян під час використання цифрових технологій в Інтернеті за допомогою різних засобів (нормативних, технічних, міжнародних, регулятивних, охоронних тощо) з метою організації та забезпечення збалансованого розвитку.

До правового регулювання інтернет-відносин необхідно підходити з ширших позицій. Процес регулювання спрямований на широке коло суб'єктів інтернет-відносин (держава, її органи, громадяни, інститути громадянського суспільства тощо). Правове регулювання можна охарактеризувати як особливий формалізований метод державної регламентації дій суб'єктів права з тим, щоб узгодити поведінку в віртуальному просторі з інтересами громадян, суспільства та держави.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, можемо констатувати, що правове регулювання інтернет-відносин – це комплексна проблема не тільки юридичної науки, а й практики. Не можна погодитися з тими вченими, які намагаються зарахувати всі питання регулювання розглянутих відносин лише до інформаційного права, залучаючи за необхідності деякі галузеві юридичні науки:

конституційне, цивільне, адміністративне, кримінальне право тощо. У кожній із галузевих юридичних наук закріплено норми, за допомогою яких регулюють інтернет-відносини. У межах кожної із галузевих наук досліджують тільки той блок правових норм, що регулюють інтернет-відносини, пов'язані з нею. Жодна з галузей права не повинна претендувати на інші норми. Теорія права, яка є загальною фундаментальною методологічною наукою для всіх юридичних наук, вивчає із загальнотеоретичних позицій різні аспекти правового регулювання інтернет-відносин, є узагальнювальною юридичною наукою. Сформовані теоретичні положення дадуть змогу створити певну модель системи, побачити невідомі зв'язки та закономірності, виявити суперечності в галузях права та визначити вектор правового регулювання інтернет-відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуцу С. Ф. Правове регулювання мережі Інтернет: міжнародний і вітчизняний досвід. *Вісник НТУУ “КПІ”*. Політологія. Соціологія. Право. 2018. Вип. 2 (38). С. 114–118. 2. Солдатенко О. Інформаційний простір у мережі Інтернет: правове регулювання та контроль. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5. С. 134–140. 3. Баранов О. А. Інтернет речей (IoT): мета застосування та правові проблеми. *Інформація і право*. 2018. № 2(25). С. 31–44. 4. Вакарюк Л. Основні підходи до розуміння поняття “інформаційні права людини”. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 2. С. 155–159. 5. Типовой закон ЮНСИТРАЛ об электронных подписях. Законодавство України. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_937. 6. Фролова О. М. Роль ООН в системі міжнародної інформаційної безпеки. *Міжнародні відносини*. Серія: політичні науки. 2018. № 18–19. URL. file:///C:/Users/User/Downloads/3468-12756-1-PB.pdf. 7. Кодекс України про адміністративне правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984, додаток до № 51. Ст. 1122. 8. Мариц Д. О. Поняття та ознаки інформаційних правопорушень. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. Вип. 3. Том 2. С. 57–60.

REFERENCES

1. Hutsu S. F. *Pravove rehulivannia merezhi Internet: mizhnarodnyi i vitchyzniani dosvid* [Legal regulation of the Internet: international and domestic experience]. Visnyk NTUU “KPI”. Politologhii. Sotsiolohiia. Pravo. 2018. Vyp. 2 (38). P. 114–118. 2. Soldatenko O. *Informatsiinyi prostir u merezhi Internet: pravove rehulivannia ta kontrol* [Information space on the Internet: legal regulation and control]. Pidpriansmytstvo, hospodarstvo i pravo. 2018. № 5. P. 134–140. 3. Baranov O. A. *Internet rechei (IoT): meta zastosuvannia ta pravovi problemy* [Internet of Things (IoT): Purpose and Legal Issues]. Informatsiia i pravo. 2018. № 2(25). P. 31–44. 4. Vakariuk L. *Osnovni pidkhody do rozuminnia poniattia “informatsiini prava liudyny”* [Basic approaches to understanding the concept of “information human rights”]. Pidpriansmytstvo, hospodarstvo i pravo. 2018. № 2. P. 155–159. 5. Typovoi zakon YuNSYTRAL ob elektronnykh podpysiakh [UNCITRAL Model Law on Electronic Signatures]. Zakonodavstvo Ukrainy. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_937. 6. Frolova O. M. *Rol OON v systemi mizhnarodnoi informatsiinoi bezpeky* [The role of the UN in the international information security system]. Mizhnarodni vidnosyny. Serii: politychni nauky. 2018. № 18–19. URL. file:///C:/Users/User/Downloads/3468-12756-1-PB.pdf. 7. *Kodeks Ukrainy pro administratyvne pravoporushennia* [Code of Ukraine on Administrative Offenses]: Zakon Ukrainy vid 07.12.1984 № 8073-Kh. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainiskoi RSR. 1984, dodatok do № 51. P. 1122. 8. Maryts D. O. *Poniattia ta oznaky informatsiinykh pravoporushen* [Concepts and signs of information offenses]. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. 2018. Vyp. 3. Tom 2. P. 57–60.

Дата надходження: 03.05.2019 р.